

ПО 15. – ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

1. Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	053 психологія
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна (денна, вечірня)
Рік підготовки, семестр	2 курс, 2 семестр
Обсяг дисципліни	5,5 кред. ЄКТС / 165 годин
Семестровий контроль / контрольні заходи	Екзамен / модульна контрольна робота
Розклад занять	rozklad.kpi.ua
Мова викладання	Українська
Інформація про викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/

2. Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом вивчення навчальної дисципліни є індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей, а також природа, джерела і наслідки цих відмінностей.

Метою навчальної дисципліни є – формування наукових уявлень про закономірності психічних варіацій, засвоєння здобувачами сучасні уявлення про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, ознайомлення з класичними та новітніми їх класифікаціями.

Система теоретичних і практичних (семінарських) занять дає можливість вирішити такі **основні завдання**:

- сформуванню у здобувачів вищої освіти науковий підхід до розуміння індивідуальних, типологічних та групових відмінностей людини та закономірностей їх виникнення та функціонування;
- розуміти диференціацію індивідуальних особливостей психіки людини з точки зору їх обумовленості властивостями нервової системи,
- знати індивідні, предметно-змістові та духовно-світоглядні якості індивідуальності, особливості самосвідомості, стильових характеристик особистості та їх вплив на здійснення різних видів діяльності (професійної, навчальної, спілкування тощо);
- мати уявлення про ролі свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;
- вміти давати психологічну характеристику особистості, сформуванню початковий досвід та професійну позицію фахівця щодо практичної діяльності психолога-консультанта;
- усвідомлювати і бачити співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних фактів;
- могли проаналізувати проблеми усіх рівнів індивідуальності, унікальне поєднання рис, способів поведінки та звичок, що визначають неповторну картину існування людини.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знати та розуміти предметну область та розуміти професійну діяльність (ЗК 2);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 12);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засобів фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13);
- Здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання (ЗК 14);
- Здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК 15).

Фахових компетентностей:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності аналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК 2);
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3);
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК 4);
- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) (ФК 8);
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9);
- Здатність застосовувати знання теорій лідерства та моделей побудови кар'єри в практичній реалізації свого лідерського потенціалу та професійній діяльності (ФК 13).

Програмні результати навчання:

- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН 4);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН 9);
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН 10);
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (ПРН 11);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН 20).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта igorich70@gmail.com.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СР
1	2	3	4	5
Тема 1. Диференційна психологія як наука. Загальні положення.	10	2	2	6
Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності.	10	2	2	6
Тема 3. Історія розвитку диференційної психології.	10	2	2	6
Тема 4. Методи диференційної психології	10	2	2	6
Тема 5. Природа людської індивідуальності.	10	2	2	6
Тема 6. Диференційна психологія про темперамент.	11	2	4	5
Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.	11	4	2	5
Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії.	10	2	2	6
Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект.	10	2	2	6
Тема 10. Диференційна психологія здібностей	12	4	2	6
Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту	10	2	2	6
Тема 12. Когнітивні стилі.	10	2	2	6
Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності.	10	2	2	6
Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми.	12	2	4	6
Тема 15. Крос-культурні дослідження.	10	2	2	6
Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей	9	2	2	5
Всього годин	165	36	36	93

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

1.1. Базова література

Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник / Олег Васильович Мазяр. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. – 284 с.

Карапетрова О.В. Диференціальна психологія: навчально-методичний посібник / О. В. Карапетрова – Бердянськ: БДПУ, 2019. – 216 с.

Особистість та її історія : колективна монографія / за ред.Н. В. Чепелевої, М. В. Папучі. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 538 с.

Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія / за ред. С. Д.Максименка,В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – 430 с.

Романовська Л.І., Подкоритова Л.О. Р69 Диференційна психологія: Навч. посіб. – Львів: “Новий Світ – 2000”, 2020. – 236 с.

Туриніна О. Л., Варлакова Є. О. Диференціальна психологія : навч.- метод. посіб. Київ : ДП «ВД Персонал», 2-ге видення, 2016. 136 с.

Диференціальна психологія: навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова – Бердянськ: БДПУ, 2019. – 216 с.

1.2. Допоміжна література:

Галян О. І. Диференційна психологія : методичні рекомендації до семінарських занять. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ, 2017. 84 с.

Галян О. І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич, 2016. - 117 с

Диференційна психологія: Семінарсько – практичні заняття. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2017. – 44 с.

Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. – 20 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	<p>Тема 1. Диференційна психологія як наука. Предмет диференційної психології. Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Раса, диспозиція, тип. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології.</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Що вивчає диференційна психологія? 2. Що є її предметом вивчення? 3. Які існують напрями диференційно-психологічних досліджень? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
2.	<p>Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності. Передісторія диференційної психології. Донаукове знання. Хіромантія. Астрологія. Характерологія (І. Кант, І. Банзен). Психогностика. Фізіогноміка (Ж. Лаватер).</p>

	<p>Френологія (краніоскопія) Ф.А. Галля, Графологія абата Мішона. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон, В. Штерн, А. Біне, Дж. Кеттелл, О.Ф. Лазурський.). Вимоги практики. Впровадження в психологію експериментального методу. Впровадження методів статистичного аналізу. Дисперсійний аналіз. Кореляційний аналіз. Факторний аналіз. Використання даних психогенетики.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які донаукові знання стали передвісниками диференційної психології? 2. Опишіть перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей. 3. Які наукові досягнення суттєво вплинули на розвиток диференційної психології? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
3.	<p>Тема 3. Історія розвитку диференційної психології.</p> <p>Значення досліджень В. Вундта, Крепеліна, Альфреда Біне, Олександра Федоровича Лазурського, Шарко. Вклад Адольфа Кетле, Френсіса Гальтона та Карла Пірсона. Тести Кеттелла Джеймс МакКін. Створення у США двох національних комітети, покликаних об'єднати зусилля тестологів (1895–1896 рр.). Розквіт тестології.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте значення досліджень В.Вундта для становлення диференційної психології. 2. Розкрийте значення досліджень А. Біне для становлення диференційної психології. 3. В чому причина широкого розповсюдження тестологічних досліджень? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
4.	<p>Тема 4. Методи диференційної психології</p> <p>Методи диференційної психології. Поняття про науковий метод, методологію та методіку дослідження. Загальнопсихологічні методи (спостереження й експеримент). Моделювання та реконструювання у диференціальній психології. Типологічний метод. Психогенетичні методи. Історичні методи (методи аналізу документів).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які методи дослідження використовують у диференційній психології? 2. В чому суть методу моделювання? 3. Розкрийте зміст психогенетичних методів дослідження. 4. Для чого використовують методи аналізу документів? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
5.	<p>Тема 5. Природа людської індивідуальності.</p> <p>Взаємодія середовища та спадковості. Сучасне розуміння спадковості та середовища. Спадковість і середовище: найбільш поширені помилки. Людина як представник біологічного виду <i>homo sapiens</i>. Організм як тілесний чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст проблеми взаємодії середовища та спадковості. 2. Порівняйте поняття «людина», «організм», «особистість», «індивідуальність». 3. Поясніть, чому індивідуальність вважається інтегральною біопсихосоціальною характеристикою людини. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
6.	<p>Тема 6. Диференційна психологія про темперамент.</p>

	<p>Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту Енергетична теорія темпераменту В. Вундта. Конституційні теорії темпераменту: К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером. Факторні дослідження темпераменту. Дослідження Г. Хейманса і Е. Вірсми. Типологія темпераменту Р. Ле Сенна. Фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуелл, Л. Терстоном, А. Бассом і Р. Пломінім. Факторне дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком. Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Г. Юнга.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В чому сучасний сенс перших теорій темпераменту? 2. Поясніть сутність конституційних теорій темпераменту. 3. Розкрийте зміст факторного дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
7.	<p>Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.</p> <p>Місце характеру в структурі індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Я-концепція. Самооцінка. Саморегуляція–наполегливість–воля. Система базових орієнтацій. Стратегії віддання переваги й Образ-Я. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В чому полягає місце характеру в структурі індивідуальності. 2. Що таке диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. 3. Розкрийте етапи формування характеру. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
8.	<p>Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини (продовження).</p> <p>Психологічні типи за К. Г. Юнгом. Поняття про екстраверсію та інтроверсію. Психічні функції. Характеристика психологічних типів: мисленневих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних.</p> <p>Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, обсессивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохистичний, асоціальний).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте принципи виділення типів характеру у теорії Юнга. 2. Розкрийте зміст психоаналітичного розуміння поняття характеру. 3. Дайте загальну характеристику класифікації характерів за Н. Мак-Вільямс <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
9.	<p>Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії.</p> <p>Поняття психопатії та нормального характеру. Вчення П. Б. Ганнушкіна про конституційні психопатії. Класифікація психопатій та акцентуацій характеру підлітків А. Є Лічко. «Підлітковий комплекс» у різних типів акцентованих підлітків: реакції емансипації та групування з однолітками, реакція захоплення, особливості сексуальної поведінки.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Надайте визначення понять акцентуації та психопатії. 2. Що таке «місце найменшого опору» для кожного типу акцентуації? 3. Які особливості сприйняття себе бувають при різних типах акцентуацій? 4. Які порушення поведінки існують у різних типів акцентуєваних підлітків? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>

10.	<p>Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект. Класифікація як науковий метод. Властивості і типи. Особистісні типи. Функціональна типологія: поведінкові стратегії індивідуальності. Клініко-екзистенціальна типологія характеру. Гордон Олпорт: диспозиційна теорія особистості. Поняття особистості концепції. Реймонд Кеттел: структурна теорія особистості. Загальні принципи теорії характеристик особистості. Структурні принципи: категорії характеристик особистості. Ганс Айзенк: теорія типів особистості. Основні типи особистості. Модель Великої П'ятірки</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Надайте характеристику класифікації як науковому методу. 2. Розкрийте основні положення диспозиційної теорії особистості Г. Олпорта. 3. В чому полягає сутність теорії типів особистості Ганса Айзенка. 4. Загальні положення теорії рис особистості Раймонда Кеттела</p> <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
11.	<p>Тема 10. Диференційна психологія здібностей Здібності в структурі індивідуальності. Структура і характеристики здібностей. Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний. Здібності, обдарованість, талант, геніальність. Співвідношення понять «здібності» та «якості». Здібності та академічна успішність. Загальні та спеціальні здібності.</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Яке місце займають здібності в структурі індивідуальності? 2. Порівняйте поняття: здібності, обдарованість, талант, геніальність 3. Які види здібностей вам відомі?</p> <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
12	<p>Тема 10. Диференційна психологія здібностей (продовження) Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та із спеціально людськими типами ВНД (мислительним, художнім, середнім). Дослідження інтелектуальних здібностей. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості. Передумови геніальності в працях В.П. Ефроїмсона. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту. Аналіз концептуальних підходів до креативності. Механізми креативності. Інтуїція як механізм творчості. Креативність, її діагностика і можливість розвитку.</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Порівняйте творчість як форму душевного розладу, та як форму унікального самовираження. 2. Яким чином здійснюються дослідження інтелектуальних здібностей. 3. Які існують підходи до розуміння креативності. 4. Що таке інтуїція?</p> <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
13.	<p>Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті. Загальна характеристика теорій інтелекту. Джерела варіативності інтелекту. Типи інтелектуальної обдарованості. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології. Історія досліджень і розвиток проблематики психології здібностей. Загальні інтелектуальні здібності. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей.</p> <p>Завдання на СРС:</p>

	<p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення інтелекту. 2. Які існують загальні характеристики теорій інтелекту. 3. Що таке загальні інтелектуальні здібності? 4. Які існують типи інтелектуальної обдарованості? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
14.	<p>Тема 12. Когнітивні стилі. Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності. Теоретичні витоки стильового підходу. Поняття когнітивного стилю. Види когнітивних стилів. Теорія психологічної диференціації. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте поняття когнітивного стилю. 2. Надайте характеристика основних когнітивних стилів. 3. В чому полягає теорія психологічної диференціації? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
15.	<p>Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності. Поняття про стиль діяльності. Стиль діяльності і здібності. Стиль та ефективність діяльності. Класифікації стилів діяльності: стилі виробничої, педагогічної, спортивної діяльності; стилі діяльності музикантів-виконавців; стилі навчальної діяльності. Стилi керівництва, зв'язок з особистісними якостями. Стилi спілкування, стилі самопрезентації та інші індивідуальні стилі поведінки.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте поняття про стиль діяльності. 2. Яким чином побудовані класифікації стилів діяльності? 3. Розкрийте зв'язок стилі керівництва з особистісними якостями. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
16.	<p>Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми. Стать у структурі індивідуальності. Теорії розвитку статевої ідентичності. Аспекти статевої диференціації. Статеві відмінності в психічній діяльності і поведінці. Аспекти статевої ідентичності. Теорії розвитку статевої ідентичності.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте місце статі у структурі індивідуальності. 2. Які існують статеві відмінності в психічній діяльності і поведінці. 3. Охарактеризуйте головні теорії розвитку статевої ідентичності. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
17.	<p>Тема 15. Крос-культурні дослідження. Крос-культурна психологія. Визначення культури. Предмет диференціальної крос-культурної психології. Мета й переваги крос-культурних досліджень. Виокремлення крос-культурних змінних. Загальнокультурна та культуроспецифічна системи координат: еміка й етика. Крос-культурні дослідження навчання і пізнання.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що є предметом диференціальної крос-культурної психології? 2. У чому полягає мета крос-культурних досліджень? 3. Які існують методи виокремлення крос-культурних змінних?

	II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
18.	<p>Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей Соціокультурна координата індивідуальності. Крос-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів і особистості. Виховання в контексті культури.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В чом полягає соціокультурна координата індивідуальності? 2. Охарактеризуйте різні види крос-культурних досліджень. 3. В чому полягає специфіка виховання в контексті культури? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

спираючись на теоретичні знання, здобувач вищої освіти повинен опанувати наступними вміннями і навичками: визначати основні завдання психології у розбудові сучасного українського суспільства та аналізувати психічні процеси. Необхідно сформулювати у здобувачів вищої освіти:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність самостійно обирати й застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій для психологічного дослідження;
- здатність аналізувати й оцінювати достовірність одержаних результатів психологічних досліджень, формулювати на їх основі аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність презентувати результати власних досліджень усно і письмово, за допомогою мультимедійних засобів;
- здатність бути критичним і самокритичним.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1.	<p>Тема 1. Диференційна психологія як наука.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія особистості як наука про закономірності формування, розвитку та функціонування особистості людини. 2. Предмет і завдання сучасної психології особистості її значення для життєдіяльності людини. 3. Сучасні підходи до вивчення особистості . <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групова дискусія на тему «Диференційна психологія» як науково-психологічна дисципліна. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які погляди на предмет диференційної психологія були в психологічній науці? 2. Що є предметом сучасної диференційної психологія? 3. Які завдання сучасної диференційної психологія? 4. Яке місце диференційної психологія психології особистості в системі наук? 6. Яке значення має психологія особистості для практичної діяльності психолога?
2.	<p>Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природничо-наукова парадигма та гуманітарна парадигма. 2. Три світові традиції у розвитку диференційної психології. <p>Практична частина.</p> <p>Після обговорення в малих групах зазначте на джамборді, які існують передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст природничо-наукової парадигми. 2. Розкрийте зміст гуманітарної парадигми.

	3. Охарактеризуйте три світові традиції у розвитку диференційної психології.
3.	<p>Тема 3. Історія розвитку диференційної психології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Експерименти Біне та Симона. 2. Введення поняття про розумовий вік та коефіцієнта інтелекту (Intelligence quotient – IQ). 3. Біне-Стенфордської шкали Термена. 4. Профорієнтаційні тести Г. Мюнстерберга. 5. Праця “Психологічні профілі” Россолімо (1910). <p>Практична частина. Підготуйте повідомлення на тему «Життя та наукова творчість А. Біне»</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Яке значення для розвитку тестології мало введення поняття про розумовий вік та коефіцієнта інтелекту. 2. В чому полягала сутність експериментів Біне та Симона. 3. Зробіть докладне описання профорієнтаційного тесту Г. Мюнстерберга.
4.	<p>Тема 4. Методи диференційної психології</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Власне психологічні методи. Лонгітюдний, зрізів, генетико-моделюючий методи (форми організації дослідження). 2. Перетворення результатів з метою їх порівняння. 3. Нормальний розподіл. 4. Канали отримання інформації про індивідуальність. 5. Прийоми й способи наукової класифікації. <p>Практична частина. Підготуйте доповідь на тему значення лонгітюдних досліджень для розвитку психологічної науки.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В чому суть генетико-моделюючих методів дослідження. 2. Що таке нормальний розподіл та його значення для психодіагностичних досліджень. 3. Які існують канали отримання інформації про індивідуальність.
5.	<p>Тема 5. Природа людської індивідуальності.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей. 2. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності. 3. Спеціальна теорія індивідуальності. <p>Практична частина. Конспект - Лекція №15 Тема: Психофізіологія індивідуальних відмінностей з підручника Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. – Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – С. 163 – 177.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які виокремлюють етапи розвитку диференціальної психофізіології. 2. Розкрийте зміст принципів, які є основою диференціально-фізіологічних досліджень. 3. Що таке системна психофізіологія: мета та зміст.
6.	<p>Тема 6. Диференційна психологія про темперамент.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Темперамент і вища нервова діяльність за І. Павловим. 2. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина. 3. Структура темпераментних властивостей та 12-мірна класифікація властивостей нервової системи за В. Д. Небиліциним. 4. Первинні і вторинні властивості нервової системи. <p>Практична частина. Знайомство з підручником Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: УАІД «Рада», 2022. – 327 с</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення вчення Павлова про темперамент для розвитку диференційної психології.

	<p>2. У чому полягає специфіка підходу до вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина.</p>
7.	<p>Тема 6. Диференційна психологія про темперамент (продовження).</p> <p>1. Психофізіологічна школа В. С. Мерліна: біологічна основа, ознаки, властивості і типи темпераменту.</p> <p>2. Структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.</p> <p>3. Вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу. Реактивність і активність як характеристики енергетичного рівню поведінки. Оптимум збудження і оптимум стимуляції. Часові параметри поведінки. Властивості темпераменту і особистісні якості. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості.</p> <p>Практична частина. Реферат на тему «Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В. Мерлін, Г. Айзенк, Е. Ільїн, В. Небиліцин та інші)».</p> <p>Завдання на СРС</p> <p>1. Як розуміють біологічну основу, ознаки, властивості і типи темпераменту у школі В. С. Мерліна.</p> <p>2. Якою є структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.</p> <p>3. Які є особливості вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу.</p>
8.	<p>Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.</p> <p>Психологія характеру в працях О.Ф. Лазурського. Поняття про ендопсихіку та екзопсихіку. Поділ особистостей за психічним рівнем, ознаки підвищення психічного рівня. Співвідношення між ендо- та екзопсихікою на різних рівнях. Характеристика чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенна</p> <p>Практична частина. Підготувати доповідь на тему життєвого шляху та наукової діяльності О.Ф. Лазурського</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрийте головні положення психології характеру О.Ф. Лазурського.</p> <p>2. Надайте характеристику чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів.</p> <p>3. В чому суть типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенна</p>
9.	<p>Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії.</p> <p>1. Поняття психопатичного розвитку, за А. Лічко.</p> <p>2. Типи неправильного виховання та психопатичний розвиток. Змішані типи акцентуацій.</p> <p>3. Теорія акцентуєваних особистостей К.Леонгарда.</p> <p>4. Екстраверсія та інтроверсія за К. Леонгардом.</p> <p>Практична частина. В малих групах зробити порівняння типологічних моделей П. Б. Ганнушкіна, А. Б. Лічко, К. Леонгарда.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрийте зміст поняття психопатичного розвитку, за А. Лічко.</p> <p>2. Надайте характеристику Теорії акцентуєваних особистостей К.Леонгарда.</p> <p>3. Як Леонгард розуміє екстраверсію та інтроверсію</p>
10.	<p>Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект.</p> <p>1. Загальна характеристика диспозиційної теорії особистості Гордона Олпорта.</p> <p>2. Загальна характеристика структурної теорії особистості Реймонда Кеттела.</p> <p>3. Загальна характеристика теорії типів особистості Ганса Айзенка.</p> <p>Практична частина. 1. Надати порівняльну характеристику теорії Олпорта та Кеттела.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Висвітлити загальні положення теорії рис особистості Раймонда Кеттела</p> <p>2. В чому полягають структурні принципи (за Кеттелом).</p>

	3. Охарактеризуйте основні типи особистості за Айзенком.
11.	<p>Тема 10. Диференційна психологія здібностей</p> <ol style="list-style-type: none"> Музичні здібності, їх структура. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у музикантів. Математичні здібності. Структура математичних здібностей. Мовні здібності. Типи мовних здібностей. Ознаки мовних здібностей. Здібності до образно-творчої діяльності. <p>Практична частина. Описати життєвий шлях видатної особистості у прив'язці до певного типу здібностей.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> Опишіть структуру музичних здібностей. У чому полягає специфіка математичних здібностей Які є типи мовних здібностей. Як себе проявляють здібності до образно-творчої діяльності.
12.	<p>Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту</p> <ol style="list-style-type: none"> Характеристика тестологічних підходів до інтелекту. Становлення тестологічного підходу до інтелекту. Однофакторний підхід до інтелекту (К. Спірмен, Р.Б. Кеттелл, Дж. Равен, Ф. Вернон, Л. Хамфрейс, Д. Векслер). Багатофакторні теорії інтелекту (Л. Терстоун, Дж. Гілфорд, Р. Мейлі, Дж. Керрол). Експериментально-психологічні теорії інтелекту. <p>Практична частина. Зробити порівняльний аналіз різних підходів до вивчення інтелекту.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> Розкрийте сутність однофакторного підходу до розуміння інтелекту. Розкрийте сутність багатофакторних теорій інтелекту. У чому полягають головні положення експериментально-психологічних теорій інтелекту.
13.	<p>Тема 12. Когнітивні стилі.</p> <ol style="list-style-type: none"> Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності. Когнітивні стилі як "інші здібності". <p>Практична частина. Зробити огляд підходів та методів діагностики когнітивних стилей.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> Яке місце займає когнітивний стиль в структурі індивідуальності. Що таке когнітивний стиль? У чому полягає проблема взаємозв'язку когнітивних стилів.
14.	<p>Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності.</p> <ol style="list-style-type: none"> Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД. Огляд проблематики стилю в психології. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна. Стиль у структурі індивідуальності. Типологія стильової поведінки. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. <p>Практична частина. Визначте власні стиль діяльності</p> <p>Завдання на СРС:</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність внутрішнього та зовнішнього контуру стильової сфери. 2. В чому полягає значення Я-концепції як основа життєвого стилю. 3. Як проявляє себе психологічне подання у сучасних умовах.
15.	<p>Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Еволюційна теорія статевого диморфізму В. А. Геодакяна. 2. Етологія статі. 3. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. 4. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях. <p>Практична частина. Зробіть аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте головні положення еволюційної теорії статевого диморфізму В. А. Геодакяна 2. В чому суть нейроандрогенетичної теорії Л. Елліса. 3. Дайте визначення етології. Які уявлення покладені в основу етологія статі?
16.	<p>Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми (продовження).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Генетична обумовленість індивідуального розвитку. 2. Соціальні фактори індивідуального розвитку. 3. Статеві відмінності і статево-рольова поведінка. 4. Статева диференціація. 5. Статеворольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність. <p>Практична частина. Наведіть приклади дії соціальних факторів на формування статево-рольової поведінки.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В чому сутність поняття «статева диференціація». 2. Розкрийте психологічний зміст понять маскуліність, фемінність, андрогінність. 3. В чому полягає дія соціальних факторів індивідуального розвитку.
17.	<p>Тема 15. Крос-культурні дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи крос-культурних досліджень. 2. Крос-культурна психологічна оцінка. 3. Культурно вільні тести. 4. Культурні відмінності. 5. Культурний детермінізм. <p>Практична частина. Зі знайомих вам творів мистецтва, кінофільмів, власного досвіду, наведіть приклади культурного шоку (культурою адаптації), та зробіть їх психологічний аналіз.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опишіть основні методи крос-культурних досліджень. 2. В чому полягає специфіка культурно вільних тестів. 3. Що таке крос-культурна психологічна оцінка. 4. Розкрийте зміст поняття «культурний детермінізм».
18.	<p>Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. Національний характер: поняття, фактори впливу, дослідження. Національні характери окремих народів світу. Національний характер українців.</p> <p>Практична частина. Спираючись на широке коло інформаційних джерел, надайте характеристику національного характеру (за вибором).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст поняття етнічна самосвідомість. 2. Що таке національний характер. 3. Що впливає на національний характер?

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни «Диференційна психологія» включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; проведення досліджень за методиками з якими знайомилися на практичних заняттях.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- робота з довідковою літературою.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, і вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу вищої освіти бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач вищої освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі (тобто максимальна кількість балів складатиме не більше 1). Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач вищої освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем кредитного модуля «Диференційна психологія». Тематика лекцій наведена у робочій програмі дисципліни.

На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. На семінарських заняттях використовуються методи: робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; групові дискусії при вивченні проблемних питань. Тематика семінарських занять наведена у робочій програмі дисципліни. На семінарських заняттях проводиться усне опитування і тестування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач вищої освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них і відповісти на тестові завдання. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у

доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття.

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти: опрацювання лекційного матеріалу (конспект лекцій з дисципліни; складання та ведення протягом вивчення курсу власного термінологічного словника). У словник заносяться поняття, визначення та терміни з тем, що вивчаються. Підготовка до семінарських занять: самостійне опрацювання додаткової літератури до тем лекційного курсу; самостійне опрацювання питань для підготовки до занять, самоконтроль засвоєння змісту лекційного курсу; пошук додаткових джерел інформації по темі практичного заняття (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) в бібліотеках та в електронному вигляді (в мережі INTERNET).

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи.

Форми поточного контролю: усне опитування, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, тощо.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gv/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, виконання завдань

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчальних планів згідно графіка навчального процесу.

Семестровий контроль: **екзамен**.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на семінарських (практичних) заняттях (відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії);
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 14 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувач вищої освіти а визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Здобувач освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача вищої освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам вищої освіти

Вивчення курсу «Диференційна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись зі змістом матеріалу підручника. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач вищої освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовляти від відповіді на питання викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом, к. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Гусевим А.І.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Диференційна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) робота на семінарських (практичних) заняттях;
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 36 (кількість балів на 1 занятті – 2)):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії	2
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	1
відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 14 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1)):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 14)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 14)	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 36 + 14 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від R, а саме:

$$RE = 50 \text{ балів}$$

Таким чином рейтингова шкала кредитного модуля складає $R = RC + RE = 100$ балів.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів.

3. Складання екзаменаційної контрольної роботи: екзаменаційна контрольна робота проводиться у письмовій формі протягом 90 хвилин.

Контрольна робота складається з 25 тестових запитань за тематичними розділами курсу. Ваговий бал кожного питання – 2 бали.

Для отримання здобувачами вищої освіти відповідних оцінок (ECTS та традиційних) рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Предмет та завдання диференційної психології.
2. Взаємодія генотипу і середовища.
3. Основні напрямки дослідження темпераменту.
4. Особливості становлення диференційної психології, як галузі психологічної науки.
5. Нейрофізіологія індивідуальних відмінностей.
6. Проблема вивчення психодинамічних властивостей темпераменту.
7. Структура людської індивідуальності.
8. Індивідуальність людського мозку.
9. Критика оцінювального підходу до темпераменту.
10. Методи диференційної психології.
11. Інтегральна індивідуальність та її структура за В.С.Мерліним.
12. Характеристика методів диференційної психології: методи психофізіологічних досліджень, близнюковий метод, тести.
13. Властивості нервової системи за В.М.Тєпловим.
14. Класифікація властивостей нервової системи за В.Д.Небиліциним.
15. Трьохрівнева класифікація властивостей нервової системи за В.М.Русаловим.
16. Типи ВНД та темперамент. Характеристика типів і властивостей темпераменту.
17. Типи ВНД та індивідуальний стиль діяльності.
18. Загальна характеристика конституціональних психопатій П.Б.Ганнушкіним.
19. Характеристика 9 груп психопатій за Ганнушкіним.
20. Психопатії та акцентуації характеру за А.Е.Лічко. Загальна характеристика.
21. Психологічна характеристика типів психопатій та акцентуацій характеру.
22. Акцентуована особистість за К.Леонгардом. Загальна характеристика. Акцентуація і норма.
23. Характеристика 10-ти типів акцентуацій темпераменту і характеру за Леонгардом.
24. Характеристика змішаних типів акцентуацій.
25. К.Леонгард про екстра- та інтроверсію.
26. Характеристика циклоїдного і шизоїдного темпераментів Е.Кречмером.
27. Теорія темпераменту Е.Кречмера.
28. Типологія конституціональних відмінностей за У.Шелдоном. Шкала темпераменту.
29. Психологічні типи за К.Юнгом. Інтровертна та екстравертна установки особистості.

30. Характеристика чотирьох психічних функцій : мислення, інтуїція, відчуття, емоції.
31. Характеристика 4-х типів екстравертної установки особистості.
32. Характеристика 4-х типів інтровертної установки особистості.
33. Класифікація особистостей А.Ф.Лазурського. Ендо – та екзопсихіка.
34. Характеристика психічних рівнів особистості.
35. арактеристика груп і типів особистості на різних психічних рівнях.
36. Психоаналітична типологія характерів З.Фрейда.
37. Типологія особистості Ф.Рімана та А.Лоуена.
38. Характеристика шкал тесту ММРІ. Інтегральна ієтерпретація профілю осомистості.
39. Проблема функціональної спеціалізації півкуль головного мозку, їх взаємодія.
40. Проблема індивідуального стилю діяльності.
41. Структура людської індивідуальності за Б.Г.Ананьєвим.
42. Часові фактори переробки інформації.
43. Типології вивчення характеру в диференційній психології
44. Енергетичні фактори роботи мозку.
45. Характер, проблема типології характерів.
46. Організаційні методи.
47. Здібності в структурі індивідуальності.
48. Типологічні підходи до вивчення характеру на рубежі 19 ст.
49. Емпіричні методи.
50. Дослідження інтелектуальних здібностей. (Ч.Спірмен, В.Штерн, К. Бюллер)
51. Типологія акцентуацій у підлітків за Лічко.
52. Методи обробки даних.
53. Теорії різноманітності інтелектів.
54. Поняття обдарованості та геніальності.
55. Психогенетика окремих здібностей.
56. Біологічне дозрівання і психічний розвиток.
57. Загальні поняття про властивості нервової системи.
58. Психогенетика загального інтелекту.
59. Загальні поняття про психофізіологічне дозрівання.
60. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.
61. Основні поняття психогенетики і методи психогенетичних досліджень.
62. Функціональні критерії дозрівання.
63. Властивості нервової системи і загальні здібності.
64. Рефлекторні критерії дозрівання.

65. Критичні і сенситивні періоди розвитку.
66. Властивості нервової системи і спеціальні здібності.
67. Темп дозрівання.
68. Психогенетика індивідуальних відмінностей.
69. Методи вивчення властивостей нервової системи.
70. Акселерація і ретардація.
71. Пластичність і сенситивність ЦНС в онтогенезі.
72. Збагачення і збіднення середовища.
73. Вплив середовища на дозрівання ЦНС у дітей.
74. Теорії психологічної статі.
75. Стереотипність статевої поведінки.
76. Етологія статі.
- 77.** Трансформація загальнонаукових методів в диференційній психології.
78. Диференційований підхід у навчанні.
79. Проблеми індивідуального підходу у вихованні школярів.
80. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини.
81. Предмет, завдання та методи диференційної психології.
82. Системний аналіз ієрархії індивідуальних відмінностей.
83. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів особистості.
84. Диференційний аналіз емоційно-вольової сфери особистості.
85. Самосвідомість як диференційно-психологічна характеристика особистості.
86. Аналіз психічних властивостей особистості через призму диференційної психології.
87. Стель діяльності особистості як аспект дослідження диференційної психології.
88. Психічна та особистісна деформація у дослідженнях диференційної психології.
89. Соціально-класові відмінності та їх аналіз.
90. Гендерні відмінності як проблема дослідження диференційної психології.
91. Диференційні особливості проблеми спілкування.
92. Соціокультурний фактор індивідуальності.
93. Диференційний аналіз проблем у психопатології особистості.
94. Теоретико-методологічні аспекти індивідуальної мінливості психіки.
95. Загальні принципи диференційно-психологічного аналізу явищ.
96. Хронологічні характеристики індивідуального розвитку людини.
97. Проблема співвідношення соціального та біологічного у диференційній психології.
98. Диференційно-психологічні аспекти професійного самовизначення особистості.

99. Диференційний аналіз девіантної особистості.
100. Людська природа в культурних відмінностях.
101. Вплив сімейного фактора на індивідуальні відмінності.
102. Вплив культурних установок на розвиток індивідуальності.
103. Урахування психології статевих відмінностей у трудовій діяльності.
104. Диференційований підхід як засіб індивідуалізації навчання та виховання.
105. Дослідження проблем стиля в диференційній психології. Пояснювальні концепції та інтерпретація стильових параметрів.
106. Системний підхід у вивченні індивідуальних особливостей людини.